

УДК 811.161.2'37'06

<https://doi.org/10.31499/2415-8828.1.2021.232710>Микола Степаненко*

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА СИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НОВІТНЬОМУ ДИНАМІЧНОМУ ПРЕДСТАВЛЕННІ

У статті проаналізовано з позицій інтра- й екстралінгвальності найновітніші зміни, що відбулися в лексико-семантичному ладі української мови в чітко окреслений період – 2020 рік. Виокремлено лексичні новотвори, встановлено їхню мотивувальну базу, семантичний обсяг, лексико-граматичну природу, дериваційні та синтагматичні зв'язки. Виняткову увагу приділено пропріативним одиницям, зокрема тим, базою творення яких є онім **Зеленський**. Схарактеризовано інноваційні структури, що постали за зразком наповнених соціальним змістом лексичних словосполучень, які переживають процес термінологізування. Удокладнено описано вираз **«какая різниця»** в проскції на його семантизацію, граматикизацію, фразеологічність, аксіологічний потенціал, семантико-синтаксичну специфікацію, словотвірні можливості. Проінтерпретовано в аспекті інноваційності лексеми **водомор** та **велюр**, вияскравлено конститутивні властивості останнього, які стосуються його лексико-семантичної, синтагматичної природи.

Ключові слова: політичний дискурс; оновлена семантична структура слова; новітній лексикон; словник епохи коронавірусу; маркери лексико-семантичної інноваційності; екстра- й інтралінгвальні чинники.

Stepanenko Mykola. Lexical and semantic system of the Ukrainian language in current dynamic usage.

The article analyses the latest changes in the lexical-semantic system of the Ukrainian language within clearly defined period – the year of 2020. It has been proved that the appearance of a new lexeme is associated with some intra- and extra-lingual factors. These lexical units are the carriers of information about what is happening in the society, and how the representatives of various social strata are involved in a particular event. It has been established that the most used words in the defined are connected with medicine; the dominant position occupies such nouns as covid, coronavirus. The article underlines that the spread of the COVID-19 in Ukraine influenced the formation of the phraseological system, e.g. folk poetic rhymes, which are usually variants of widely used paremic constructions. The motivational basis of lexical coinages has been analysed. This refers to the lexical units based on the surname of the current president; the dynamics of this process has been traced for the period 2004–2020. The author determined the mechanism of coining new lexemes based on the surnames of the prominent Ukrainian politicians close to President. The article clarifies the onomasiological basis of new lexical units of proprietary and non-proprietary origins of previously coined and newly coined or renamed political forces. An important way to expand the lexicon is to change the meaning of words. This is due to the fact that the lexical unit enters the innovative linguistic sphere determined by extra-lingual factors, when it acquires a new meaning or becomes a creative resource for other lexemes. The nouns **vodomor** (water starving) and **Velur** (the name of the restaurant notorious for breaking quarantine restrictions) have been carefully analysed, the constitutive possibilities of the latter, which relate to its lexical-semantic, syntagmatic nature, have been clarified. Exceptional attention is paid to the precedent expression **“what is the difference”** in the focus of its semantization (acquisition of ambiguity), grammaticalization (existence in the role of noun-adjective phrase or its functional equivalent – a complex occasional word), phraseological, semantic, syntax, axiology (attributive, object, subjective functions), word-forming possibilities (becoming on its basis a way of composing and suffixing nouns **“kakaiaraznik”** (What-is-the-differenter), **“kakaraznitsvo”** (What-is-the-differentment)). The subject of the study was also the innovative structures that were formed on the model of lexical phrases with social meaning which are on the stage of forming.

Keywords: political discourse; renewed semantic word structures; latest lexicon; dictionary of the coronavirus period; markers of lexical and semantic novelty; intra- and extra-lingual factors.

* **Микола Степаненко**, доктор філологічних наук, професор, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (Полтава, Україна); e-mail: myk_ivan@ukr.net.

Зміни, які переживає суспільство, послідовно й об'єктивно фіксує мова, передусім лексико-семантична система, зокрема новотвори, а також нові значення, що розширюють семантичний діапазон чинних слів. Модернізація, про яку йдеться, охоплює насамперед політичну царину. Важливі аспекти порушеної проблеми різновекторно аналізували Є. Карпіловська, Л. Кислюк, Н. Клименко, З. Козирева, Ж. Колоїз, М. Навальна, А. Нелюба, Є. Редько, О. Стишов, О. Тараненко та ін. Дослідники одностайні в тому, що цей процес по-особливому активізувався в останні два десятиліття й набув специфічних форм об'єктивування.

Метою статті є комплексний аналіз процесу творення й ідентифікування аксіологічного потенціалу лексичних одиниць, термінологізованих сполук, усталених виразів, які віддзеркалюють суспільно-політичні трансформації в Україні чітко окресленого періоду – 2020 рік.

Достовірність отриманих результатів і висновків забезпечило використання таких методів і методик дослідження: описового (для інвентаризації та класифікації емпіричного матеріалу); компонентного аналізу (для з'ясування динамічних процесів у семантичній структурі слова, словосполучення); контекстологічного й дистрибутивного аналізу (для виявлення сполучувального потенціалу, умов текстового використання описуваних мовних одиниць).

Британський словник Collins назвав іменник *локдаун* словом 2020 року. «Наші лексикографи, – повідомлено на сайті Collins, – вибрали “локдаун” словом року, тому що воно об'єднує досвід мільярдів людей у всьому світі, які колективно відіграли свою роль у боротьбі з поширенням COVID-19. Collins зареєстрував понад чверть мільйона випадків використання слова “локдаун” протягом 2020 року порівняно з 4 тисячами в попередньому році» [The Collins ... 2020]. За версією американської компанії Мерріам-Вебстер, що є видавцем лексикографічної продукції, словом 2020 року визнано субстантив *pandemic* (*пандемія*) ('поширення хвороби, яке викликає коронавірус SARS-Cov-2, на території багатьох країн світу, континентах'). Його вибрали в цій ролі на підставі статистичного аналізу лексем, які найчастіше шукають в онлайн-словнику. Вони «демонструють значне збільшення інтернет-трафіку порівняно з минулими роками» [Word... 2020]. Словом року, що збіг, у Німеччині став іменник-комполіт із запозиченим латинським компонентом *corona* ('вінець') *Corona-Pandemie* (*коронавірусна пандемія*) ('пандемія, спричинена хворобою, яку викликає коронавірус SARS-Cov-2'). На думку журі, саме ця лексема була найтісніше пов'язана з «політичним, економічним і соціальним життя року» [Сааков 2020]. На другому місці в рейтингові найуживаніших слів опинився термін *локдаун* [там само].

У такому ж руслі видозмінювалася в 2020 році, який названо *роком неочікуваних випробувань* (УП; 31.12.2020), лексико-семантична система української мови. Створений 2012 року онлайн-словник неологізмів та сленгу сучасної української мови «Мислово», основне завдання якого – фіксація найпопулярніших, соціально мотивованих неологізмів, сленгу й інших мовних одиниць. обрав іменник *коронавірус* [*ковід* (*COVID*, розм. *ковідка*, *корона*)] ('хвороба, яку викликає коронавірус SARS-Cov-2') за такими критеріями, як популярність та значущість, словом 2020 року. Попередниками лексеми *коронавірус* були субстантиви *томос* (2018 рік), *безвіз* (2017 рік), *корупція* (2016 рік), *блокада* (2015 рік), *кіборги* (2014 рік), *Євромайдан* (2013 рік). Між

тим, функційна активність іменника *коронавірус (ковід)* є характерною не лише для української, а й для інших мов, оскільки страшна епідемія поширилася на всі континенти, крім Антарктиди. Поруч із вирізненим субстантивом активно запобутувала використовувана на позначення найпоширеніших сьогодні хвороб (*алкоголізм, наркоманія, СНІД, туберкульоз, хвороба Лайма, цукровий діабет* й ін.) перифрастична структура *чума XXI століття*, напр.: *Пам'ятка для населення: Коронавірус – чума XXI століття* (С; 17.03.2020); [*При Волинській обласній клінічній лікарні розпочала роботу місія «Надія», яка збирає кошти на боротьбу з коронавірусом у регіоні.*] *Багаторічний очільник медзакладу Іван Миколайович Сидор звернувся до волинян із закликом фінансово допомогти в боротьбі з «чумою XXI століття»* (ВН; 26.03.2020). На базі аналізованої лексеми *коронавірус (ковід)* утворилися інші слова, зокрема прикметник *коронавірусний (ковідний)*, що виконують роль узгодженого означення при семантично неоднорідних субстантивах (*рекорд, антирекорд, реванш, криза, вірус, інфекція, хвороба, лікарня, шпиталь, відділення, корпус, стаціонар, пацієнт, хворий, фонд, пакет, проект, штраф, центр, передова, бунт, мітинг, виступ, команда, рік, світ, час, період, фаза* тощо). Високим ступенем продуктивності вирізняються ад'єктиви *післяковідний (постковідний), післякоронавірусний (посткоронавірусний)*, для яких регулярно є сполучуваність з іменниками стан, синдром, імунітет, час, фаза, період, ера, світ та ін. Розряд новотворів репрезентують також лексичні одиниці *ковідник* ('лікарня [відділення лікарні] для хворих на COVID-19', 'хворий на COVID-19'), *ковідіот* ('той, хто протестує проти карантинних обмежень, відмовляється носити маску'), *ковід-дисидент* ('той, хто заперечує небезпеку коронавірусу'), *коронафобія* ('страх людей заразитися коронавірусом'), *коронаскептик* ('той, хто не визнає коронавірусної хвороби').

Сформувався навіть словник епохи коронавірусу (див: [Словник ... 2020]), до складу якого входять лексеми й лексичні словосполучення, що переживають стадію термінологізування: *карантин* ('обмеження в часи епідемії ковіду') із цілим гніздом похідних лексичних (*карантинка, карантинник, карантинниця, карантинчик, карантинище, карантин-карантин, карантиншейнінг, карантиновий, карантинити, карантинитися, закарантинити, закарантинитися, перекарантинити, перекарантинитися, відкарантинити, відкарантинитися, докарантинити, докарантинитися, покарантинити, пакарантинитися, закарантинити, закарантинитися, окарантинити, окарантинитися, недокарантинити, недокарантинитися, самозакарантинитися, по-карантинному, карантинікули* (карантин + канікули) (пор.: [Кислюк 2020, с. 37]) та синтаксичних (*адаптивний карантин, жорсткий карантин, карантин вихідного дня*) утворень, *локдаун* ('жорстка форма карантину, що лімітує вільне пересування в країні та за її межами, дозволяє нормальне функціонування лише тих організацій, які надають основні послуги, реалізують товари першої необхідності [лікарні, аптеки, продуктові магазини тощо]'), *епідемія* ('масове поширення хвороби, яке викликає коронавірус SARS-Cov-2'), *пандемія* ('поширення хвороби, яке викликає коронавірус SARS-Cov-2, на території багатьох країн світу, континентах'), *обсервація* ('ізолювання людей від зовнішнього світу в спеціальних місцях'), *самоізоляція* ('утримання від безпосередніх контактів із зовнішнім світом'), *мінімальна дистанція* ('відстань довжиною 1,5–2 м'), *санітайзер* ('гігієнічний засіб, яким обробляють руки, інші ділянки тіла, предмети з метою знищення можливого вірусу на них'), *дезінфекція* ('процес оброблення поверхонь для знищення

вірусу’), *вакцина* (‘препарат, що вводиться в організм людини для попередження коронавірусної хвороби [COVID-19]’), *вакцинація* (‘уведення вакцини з метою вироблення імунітету до коронавірусної хвороби [COVID-19]’), *антивакцинатор* (‘той, хто заперечує ефективність вакцинації, відмовляється від неї’), *експрес-тест* (‘один із тестів на коронавірус, який роблять за 10–15 хв’), *ПЛР-тест* (‘тест, який проводять у лабораторних умовах методом ПЛР [полімерозна ланцюгова реакція]’), *апарат ШВЛ* (штучна вентиляція легень) (‘апарат для підтримання хворих на COVID-19’), *суперпоширювач* (‘носії вірусу, який може заражати багатьох людей’), *захисна маска* (‘спеціальна заслона на обличчі для захисту від хвороби, яку викликає коронавірус SARS-Cov-2’) (її в багатьох країнах стали образно називати *справжнім символом епохи коронавірусу* (BBC; 11.04.2020)), *масковий режим* (‘режим, що передбачає обов’язкове носіння масок’) (УІ; 16.06.2020)), *маскомат* (‘спеціальний пристрій для придбання масок’), *маскошок* (‘відсутність змоги придбати медичну маску’), *інфодемія* (‘швидке й неконтрольоване поширення неперевіреної інформації’). Високою частотою вживання позначені лексичні словосполучення *зелена зона*, *жовта зона*, *помаранчева зона*, *червона зона*, для яких ідентифікувальною є сема ‘епідеміологічна ситуація регіону’, а також словосполучення з аналогічним статусом *надзвичайна ситуація*, що експлікує сему ‘режим, введення якого спричинене порушенням нормальних умов життя’. У реєстрі новосформованого словника зафіксовано лексичний матеріал, що не стосується медичної галузі. Його репрезентує іменник *Zoom* (‘платформа для проведення онлайн-занять, відеоконференцій, зустрічей, нарад тощо’), а також субстантивно-ад’єктивне лексичне словосполучення *дистанційне навчання* (‘навчання з використанням комп’ютерних технологій, які забезпечують інтерактивну взаємодію тих, хто вчить, і тих, хто вчиться’).

Зазначимо, що Оксфордський словник зареєстрував номенклатурну назву *COVID-19*. Її фіксація, як і фіксація інших лексичних одиниць, зумовлена «експоненціальним зростанням використання одного слова» за дуже короткий часовий проміжок, а також домінуванням його у глобальному дискурсі, затьмаренням ним «більшості інших тем» [Оксфордський... 2020]. Британські лексикографи у зв’язку з пандемією розширили семантичний обсяг деяких понять. Ідеться, зокрема, про сполуку *соціальне дистанціювання*. До закріпленого за нею значеннєвого опису ‘відчуженість, навмисна спроба дистанціюватися від інших у соціальному плані’ додався опис ‘дотримання фізичної відстані з метою уникнення інфекції’ [там само].

Надзвичайна ситуація, яку спричинило поширення в Україні коронавірусу COVID-19, уплинула на фразеологічну систему мови. У соціальних мережах, різних соціальних середовищах (медики, освітяни, культурні працівники, студенти, учні й т. д.) почали творитися і продуктивно використовуватися народнопоетичні вислови, які є зазвичай варіантами широковживаних паремійних конструкцій, як-от: *Усі дороги ведуть до Уханя; Моя хата скраю, карантин перечекаю, На карантин надійся, а сам не гуляй, Хто про карантин дбає, той здоров’я зберігає, Посієш карантин – збереш здоров’я, Який карантин, таке й здоров’я, Карантин не в ліс веде, а з лісу виводить, Кожен Іван має свій карантин-план, Не кажи гоп, поки не відкарантиниш, Карантинити ніколи не пізно, На Бога надійся, а сам лікуйся (носи маску, мий руки), На всяк роток не настачиш масок, Носи маску, небоже, то й Бог допоможе, Богу молися, а сам від коронавірусу стережися, Людина людині – коронавірус, Ми всі в масці – коронавірус у пастці, Ніхто не знає, де його коронавірус чекає,*

Коронавірусу батогом не переб'єси, Коронавірусу боятися – в АТБ не ходити, Маска маскою, а мінімальна дистанція краще, Друзі пізнаються на соціальній дистанції, Інфікований гірше непроханого гостя, Привезеному ковідові в зуби не дивляться, Китайський ковід із віспою (чумою, холерою, іспанським грипом) один рід, Гуртом і ковід добре плодить, Хто куди, а я від ковіду, Хто людей чіпає, той ковідку має, Ковід ковідом, а обід за розкладом, Ковідка – не тітка, антисептика не дасть, Ковід людей морить і по світу гонить, За ковідною бідомою всьому світові нема спокою, Ніхто не віда, де ковід обіда, Не такий ковід страшний, як його малюють, Ковід – не горобець, вилетить – не піймаєш, Ковід, як горобець, вилетить – спіймаєш, Той здоров'я не цінить, хто на ковід не хворів, Ще той не вродивсь, хто б ковід перехитрив, Ковід нам потрібен, як сироті тряся (як собаці п'ята нога, як торішній [позаторішній] сніг, як п'яте колесо до воза, як лисому гребінець, як сліпому дзеркало, як глухому радіо, як німому мікрофон, як дівці дитина, як мертвому припарка, як зайцю стоп-сигнал), Обіцяної вакцини три роки ждуть, Українська вакцина сама себе хвалить, Українська вакцина хвалилася, що з американсько-німецьким імунітетом родилася, Самоізоляцію пережити – не поле перейти, Хворобливій кумі антисептик на умі, Не все те антисептик, що спиртом пахне, З антисептиком добре, а на мінімальній дистанції краще, Сім раз посидь дома, а раз вийди погулять, Пандемія – не вовк, у ліс не втече, Зумити ніколи не пізно, Зуміння за плечима не носить (пор.: [Проект ... 2020]).

Так повелося в Україні, що ту або ту подію нерідко супроводжує усна народна поетична творчість. Прості люди й майстри пера вигадують лічилки, примовки, скоромовки, прислів'я, приказки, частівки, коломийки, анекдоти, на основі відомих пісень творять нові тексти тощо. Добре пам'ятаємо різножанровий майданний фольклор, пов'язаний із Помаранчевою революцією та Революцією Гідності. І ось новою ланкою креативного народного генія стає анонімна, колективна «коронавірусна» віршотворчість. Проаналізований вище словник із домінантним компонентом *ковід* почав активно виявляти себе у фольклорних текстах. Тому не дивуймося, якщо 2021 року на різдвяні свята почуємо поряд із традиційними й такі колядки та щедрівки:

*Ковід, ковід, ковідниця,
Гарна в масці молодиця,
А без маски не така,
Дайте антисептика;*

*Щедрик-ведрик,
Дайте антисептик,
Грудочку кашки,
Дві чи три маски,
А ще мало,
Дайте й мило,
А як донесу,
Дайте антивірусу.*

Нині соціальні мережі активно заповнює фольклорна форма короткого побажання з прогностичною та магичною функціями. Поміж цих естетично завершених поетичних мініатюр продуктивний тип утворюють словесні формули на антиковідну тему, передусім аналізована вище медична лексика. Її основний зміст – зичення міцного здоров'я, застереження не допускати поширення коронавірусної хвороби, що нависла над людством:

Хочу снігу й мандаринку,
 І мереживну сніжинку,
 Хочу чуда, щоб до Паски (Пасхи)
 Усі люди зняли *маски*.

У ногу з фольклором крокують і авторські мінітвори з яскравим окресленням «лиха сьогочасного». Вони емоційні, змістовні, зазвичай фокусують у собі повчання, як ось ця епіграма «COVID і ... злодій» Олександера Шугая (ЛУ; 12.11.2020):

COVIDу злодій порадів:
 Носити ж *маску* він хотів ...
 Не в *масці*, а без *маски* – штраф,
 Ще й *рукавички* на руках.
 Спасибі корешу *COVIDу*.
 Усе таємно, ані сліду, –
 І злодій шастав, наче мор ...
 Забув, що в *масці* й прокурор!

Лексичні новотвори, що виходять за межі «коронавірусної сфери», мають розлогу мотивувальну базу. У 2020 році тимчасово уповільнився процес конституювання слів на основі прізвища чинного Президента України. Поява в перспективі нового гаранта Конституції, як засвідчує попередній майже тридцятилітній досвід, неодмінно відновить цю дериваційну традицію, сформує для неї нову ономазіологічну базу, що слугуватиме адекватною мовною рефлексією на обіцянки кандидата, який готується обійняти найвищий пост у державі, і реальні досягнення, прорахунки вже всенародно обраного очільника країни. Згадаймо про існування в українській мові таких експліцитно замотивованих слів, як *кравчукізм*, *кравчучка*, *кравчуківець*, *кравчукіст*, *кравчуківство*, *антикравчуківець*, *антикравчукіст*, *антикравчуківець*; *кучмізм*, *кучмократія*, *кучмознавство*, *кучмівицина*, *кучмотека*, *кучмобачення*, *кучмізація*, *кучманізм*, *кучмагейт*, *кучмовоз* (*кучмовіз*), *Кучмастан*, *кучмівець*, *кучман*, *кучманіст*, *кучмак*, *кучмобот*, *кучміст*, *кучмолиз*, *кучмоноід*, *кучмономенклатурник*, *неокучмізм*, *кучмівство*, *антикучмівець*, *антикучміст*, *антикучмолиз*, *антикучмоноід*, *антикучмяк*; *юценківець*, *юценкізм*, *юценківіцина*, *юценкобот*, *юценколюб*, *юценколикий*, *юценківство*, *антиюценківець*; *януковець*, *януковичізм*, *януколикий*, *янукізм*, *янукдоти*, *янукіана*, *януковіцина*, *янукофіл*, *янукофоб*, *янукобот*, *януковичівство*, *антиянуковець*; *порошенківіцина*, *порошенкофіл*, *порошенкофоб*, *порохобот*, *порошенкізація*, *порошенківець*, *порошенківство*, *антипорошенківець* (див.: [Степаненко 2017, с. 30–35]).

Ті лексичні одиниці, які з'явилися після приходу до влади Володимира Зеленського (*зеленськівець*, *зеленофіл*, *зеленофан*, *зеленофоб*, *зеленицина*, *зеленізм*, *зеленізація*, *дезеленізація*, *зеленобот*, *зеленоміка*, *зелені*, *зелений*, *по-зеленські*), продовжують побутувати, зберігають і розширюють свої конотативні властивості, напр.: *Шановні зеленофіли, будьте ласкаві свої дуни підняти з диванів* (ХД; 23.05.2020); *Згаданий вище насмішуватий читач-«зеленофоб» на цьому місці, ймовірно, зловтішно розсміється та скаже щось на кшталт лєнінського «що гірше, то краще»: «нехай швидше гримне буря», щоб «зелену цвіль змело...* (ZN; 21.08.2020); *Знаменитий ... Дуайт Ейзенхауер ... чітко окреслив перспективи популістських, на кшталт трампізму чи «зеленізму», режимів ...* (ВЗ; 16.06.2020); ... *у країні настає саме та популяризація суспільства, проти якої обіцяли боротися представники «зеленої влади» ...*

(УМ; 20-21.11.2020); *«Зелені, вам пора на вихід»*: як українці відреагували на скандал з керівництвом «Слуги народу» (ВН; 24.06.2020); *Та, на жаль, замість тотальної українізації маємо тотальну зеленізацію* (ВЗ; 09.08.2020); *Тернопіль не «позеленів» і зберіг вірність Свободі* (УМ; 27.10.2020); *Дипломатія по-зеленськи: досягнення й провали цього літа команди президента* (УН; 10.09.2020).

Поряд зі звукосполюкою ЗЕ в ролі субститута прізвища чинного Президента України почав регулярно вживатися субстантивований прикметник *Зелений*, напр.: *Зелений цинічно бреше* (УТ; 02.10.2020); [Андрюха Богдан. *Він заступник керівника штабу.*] *Він розповів, що «Зеленому» вже пропонували космічні ...* (24к; 03.11.2020). Сама ж звукосполюка, представлена спектром графічних варіантів (ЗЕ, Зе!, ЗЕ!!!, «Зе», «ЗЕ»), продовжує продуктивно функціонувати. Вона розширює свій синтагматичний радіус і досить часто вливається в зону емоційно насаженої мовної гри, напр.: *«Зе – Ахметов»: як будують відносини найбагатший олігарх країни і президент Зеленський ...* (РС; 08.10.2020); *ДеЗЕНфекція країни* (УМ, 27.10.2020); *ЗЕ-капут.* [Як президента очікують розвал фракції та підніжки олігархів] (Е; 09.10.2020); *Опитування «5 запитань від президента» проводила компанія «Зе Медія», проголосували майже 5 млн громадян – Корнієнко* (ІФ; 26.10.2020); *«Опозиційна платформа – За життя»: Зе-влада годує зовнішніх управлінців за рахунок українського народу* (ЗІК; 06.10.2020).

Постання нових лексем за участю оніма *Зеленський* пасивізувалося, але повністю не припинилося. Це потверджує хоча б той факт, що аналізований пропріатив послуговував основою для конституювання складних слів *зеленськоцентричний* ('пов'язаний із впливом Володимира Зеленського'), *зеленськоподібний* ('який виявляє схожість до Володимира Зеленського'), напр.: *Фактично, в умовах зеленськоцентричної моделі влади саме «тройка» перетворюється на головний центр ухвалення політичних рішень, саме вона керує країною* (УП; 16.03.2020); *Як швидкорациональні (здавалось би) уряди скотилися в якесь зеленськоподібне лайно* (Ав; 22.09.2020); *Типове зеленськоподібне мистецтво* (ДІ; 22.02.2019).

Відчутно заявляє про себе й ще одна характерна для українського політичного дискурсу закономірність: зміна людей у владних структурах зумовлює виникнення слів із компонентом-антропонімом (прізвищем, ім'ям або по батькові), які репрезентують шкалу різних вартостей, сферу соціальних понять і оцінок. Так, кадрові перестановки в Офісі Президента стали причиною появи лексем *дебогданізація* ('втрата впливу Андрія Богдана на процеси державотворення') та *єрмакізація* ('посилення впливу Андрія Єрмака на внутрішній і зовнішній процеси державотворення'), напр.: *Директор Українського інституту аналізу і менеджменту політики Руслан Бортник каже 112.ua, що наразі триває «дебогданізація» України* (112к; 05.03.2020), *Ці ключові версії обростали додатковими змовницькими теоріями: владні коридори вичищають від людей Андрія Богдана (навіть термін придумали «дебогданізація») ...* (D; 06.03.2020); *Апофеоз – «єрмакізація» зовнішньої політики і постійні поступки Москві* (GV; 22.05.2020). Зазначимо, що в обстежених джерелах не вдалося зафіксувати слова *богданізація* із семантикою 'посилення впливу Андрія Богдана на процеси державотворення'. Отже, в аналізованому ланцюгові *богданізація* → *дебогданізація* втрачено семантико-словотвірні зв'язки між віддієслівними іменниками, тобто ідеться про так зване «черезступеневе утворення» [Янко-Триницкая 1961]. Щоправда, цей

абстрактний іменник має інші – в часі раніші – семантичні описи: ‘виробництво й реалізація транспортних засобів’, напр.: *Зауважимо, що збутові структури неухильно втілюють в життя гасло «БОГДАНізація неминуча» і все більше розширюють географію поставок у регіони України [автобусів «Богдан»] (TS; 05.01.2011), ‘переймання ідей, досвіду Богдана Хмельницького’, напр.: Так, Ігор Караулов у статті «Богданізація Януковича» (газета «Известия») пише: «Для нашої зовнішньої політики це стало першою серйозною перемогою на європейському напрямку за весь пізньорадянський та пострадянський час ...» (ЛА; 30.12.2013).*

Багатим на оказіональні онімні й неонімні утворення стало обговорення Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо права фізичної особи на переінакшення імені, прізвища, по батькові. Дискусію, що точилася у Верховній Раді України, ілюструє наповнена оригінальними антропонімами репліка-кпін відомого політичною активністю й гостротою вислову народного обранця Олексія Гончаренка: *«Я думаю, що це цікаво, адже у Верховній Раді можуть з’явитися **Кварталовичі**, велика група **Бєнєвічей**. Наприклад, Олександр **Бєнєвіч** або навіть два Олександра **Бєнєвіча**. У нас може з’явитися Микола **Вєлюрович** (Микола Тищенко, – ред.). В Уряді з’являться **Откатовичі**. У керівництві правоохоронних органів з’явиться Ірина **Віссаріонівна** (... по-батькові Сталіна, – ред.), Іван **Едмундович** (... по-батькові Фелікса Дзержинського, – ред.). І найголовніше – Володимир Олександрович (Зеленський) зможе нарешті стати Володимиром **Володимировичем** (... по-батькові Путіна, – ред.), не доведи, Господи, – Володимиром **Іллічем**. Але найголовніше – щоб не став Володимиром **Ростовичем** (місто Ростов-на-Дону, – ред.)» [Зеленського знову... 2020]. Замайбутнівець Ігор Гузь начепив винахідливому на дошкульне слово колезі-євросолідарникові патронімну наличку **Порошенкович** за те, що той насмілився запропонувати Президентові Володимирові Зеленському змінити по батькові Олександрович на **Володимирович**, **Карантиневич**, **Ростович** або **Ілліч**, а також порадив величати депутатів із групи Ігоря Коломойського **Олександрями Бєнєвічами**: *«Передаю привіт Олексію **Порошенковичу**. Олексій “**Порошенкович**”, це може теж печаткою такою стати ...» (УТ; 03.06.2020).**

В українській мові продуктивний тип становлять лексичні новотвори пропріативного й непропріативного походження на позначення представників політичних сил (партій, блоків, об’єднань, громадських організацій тощо): *ляшківець* (ляшківці); *радикал* (радикали); *кириленківець* (кириленківці); *заукраїнець* (заукраїнці); *кличкіст* (кличкісти); *ударівець* (ударівці) (ударник [ударники]); *тимошенківець* (тимошенківці); *бютівець* (бютівці) (*батьківщинець* [батьківщинці], *батьківщинник* [батьківщинники]), *сердешик* [сердешики], *сердешний* [сердешні]), *біло-пухнастий* [біло-пухнасті], *біло-малиновий* [біло-малинові], *біло-червоний* [біло-червоні], *біло-сердечковий* [біло-сердечкові], *білосердешик* [білосердешики]; *яценюківець* (яценюківці); *нарфронтівець* (нарфронтівці) (*народнофронтівець* [народнофронтівці], *народнофронтівик* [народнофронтівики], *фронтозмінівець* [фронтозмінівці], *фронтівик* [фронтівики]); *євросолідарник* (євросолідарники); *слугонародівець* (слугонародівці); *гройсманівець* (гройсманівці); *голосист* (голосисти); *демсокиривець* (демсокиривці) (*демсокирець* [демсокирці]) та ін. В описуваній новаційній царині, як і в інших, зримо постають результати розмовної практики «з її надзвичайно інтенсивною і розкутою нині (подекуди й надміру, до відвертого несмаку!) словотворчістю» [Карпіловська 2006], як-от: *Проте*

безмежно сумно за рейтинг проросійських за*опників та шмаріїв на сході, а Маріуполь, Миколаїв – то взагалі аут... (СП; 29.10 – 4.11.2020); Якщо прохідний бар'єр понизять, то всі ці пальчевці й шарійці будуть відбирати рейтинг *опоблоку, а в ВР можуть і не потрапити (УТ; 31.08.2020).

Після створення нових партій або перейменування старих політичних сил почали вживатися відпартіонімні іменники онімного й неонімного зразка: пропозиціонер (пропозиціонери) (партія «Пропозиція», колишня назва «Нова європейська сила»), пальчевці (партія «Перемога Пальчевського», колишня назва «Україна завтра»), довіринець (довіринці) (партія «Довіра»), замайбутнівець (замайбутнівці) (політична партія «За майбутнє», колишня назва «Україна майбутнього»), напр.: «Ми не опозиціонери, ми – пропозиціонери», – додав мер Дніпра Борис Філатов (ЛВ; 22.06.2020); **Пропозиціонери** запросили приєднатися до партійних лав представників місцевого самоврядування, фахівців у сферах державного будівництва, економіки, фінансів, культури, медицини, освіти, громадських організацій, активних і небайдужих громадян (Г; 20.06.2020); **Перші пропозиціонери** на виборах до Київради (П; жовт. 2020); Там, на лівому березі, перемагають відверті вороги – медведчуківці, шарійці, **пальчевці** (Ч; 05.11.2020); До цього, в 2007–2014 роках, кандидат- **«замайбутнівець»** [Ігор Талішевський] був помічений у рядах помічників ще одного нардепа – Володимира Яворівського (Р; 02.10.2020); З останньою політсилою [«УКРОП»] нинішній **замайбутнівець** [Володимир Лободін] брав участь у місцевих виборах – 2015 – балотування до Сумської міської ради, однак не набрав достатньої для проходження кількості голосів (Р; 16.10.2020); ... **«замайбутнівець»** Балоба відморозився, а **«довіринець»** Петьовка, який є його людиною, підтримав (Пол; 31.03.2020).

Паралельно з маскулінативами, що входять до аналізованого лексико-семантичного типу інноваційних номінувань, помічено фемінотворення, яке спричинене «новими умовами соціалізації жінки», а вони є «виявом гендерної демократії в незалежній Україні», надиктовані метою сучасної державної політики – «створення належних умов для забезпечення жінкам рівних із чоловіками прав на власну реалізацію в суспільному житті» [Брус 2019, с. 232], напр.: [Викликала сум'яття, психологічно ошпарила заява Кіри Рудик, що для партії «Голос» Петро Порошенко більший ворог, ніж Володимир Зеленський.] Цікаво, а Путін для юних **голосисток** не ворог?! (СП, 13–19.08.2020); «Ще не вмерла...» для школярів перед початком уроків: **слугонародівка** Ірина Верещук проти (FB; 03.08.2020); Наступне одкровення про неякісних дітей у бідних сім'ях пролунало з вуст ще однієї **служки народу**, голови комітету ВР з питань соціополітики [Галини Третьякової] (АЖ; 03.08.2020). Розглядувані фемінітиви поступаються з відчутним виявом функційної диспропорції найменуванням жінок за видом діяльності (валеологиня, байдарочниця, белетристка, замірятьниця), інтересами, уподобаннями, здібностями (бібліофілка, ігроманка, книжниця, ксенофобка), вихованням, поведінкою (збоченка, непорочниця), внутрішніми якостями, рисами характеру (заздрісниця, лицемірка), територіальною належністю (полтавка, кременчуківка, дніпрянка, горішньоплавнівка), національними характеристиками (українка, болгарка), родинними зв'язками (дядина, свекруха, племінниця), соціально-класовими ознаками (гетьманівна, старостиха, княгиня), церковно-релігійними переконаннями (вірянкa, автокефалістка) й т. ін.

Важливим джерелом поповнення політичного лексикону є потрапляння слова в детерміновану екстралінгвальними чинниками новаційну мовну сферу,

коли воно або набуває нового значення, або стає базою для творення інших лексем, термінологічних сполук, перифрастичних зворотів тощо, або переживає якусь іншу історію. Сказане виразно маніфестує іменник *велюр* як ергонім – назва столичного ресторану. Про нього донедавна мало хто знав, крім киян. Після того, як стало відомо, що цей заклад усупереч урядовим заборонам обслуговував у час жорсткого карантину VIP-клієнтів, з'явилися словосполучення *велюровий скандал* ('порушення карантинних вимог рестораном «Велюр»'), *велюровий карантин* ('закриття об'єктів громадського харчування, які працювали під час карантину'), а також негативно марковане дієслово *велюрити*, що ввійшло до лексики рестораторів, напр.: **«Велюровий скандал: ресторан Тищенко, попри карантин, працює для VIP-клієнтів** (УТ; 28.04.2020); **«Велюровий карантин: у Києві закрили ще три ресторани** (УІ; 04.05.2020); [Співвласниця кафе «Вино і люди» Віола Кім ... інформацію *The Page* підтвердила і заявила, що ресторатори вживають ... дієслово [велюрити] як нецензурний вислів.] **«Вживаємо як «досить велюрити»** (ТР; 26.05.2020). Історія з рестораном «Велюр» позначилася й на його власникові – народному депутатові Миколі Тищенку. За ним чітко закріпилися вторинні номінування *велюровий депутат*, *скандально-велюровий «Слуга народу»*, *скандально відомий власник ресторану «Велюр»*, *скандальний «велюровий слуга»*, *Микола Велюрович*, *Коля Велюровий*, *слуга Микола Велюровий*, *Коля-котлета*, *велюровий слуга-ресторатор*, *ресторатор-депутат*, *відомий ресторатор*, напр.: **Скандально відомий власник ресторану «Велюр» і нардеп від «Слуги народу» Микола Тищенко на засіданні парламенту готується до місцевих виборів** (Л; 03.06.2020); ...*Ми тут зараз будемо намагатися додзвонитися Колі, хоча ні, якому Колі, Миколі Велюровичу, тому що він зараз тільки на такі дзвінки відповідає...* (УТ; 03.10.2020); **Вибори мера Києва: Зеленський рекомендував скандальному «велюровому слугі» не починати** (Л; 03.06.2020); **Скандально-велюровий «Слуга народу» Тищенко викрив ОП Зеленського у брехні** (ЦН; 13.05.2020); [Вчора побачив борд слуг у Києві. «Оновлюємо країну. Оновимо Київ.»] **І Коля Велюровий. [Ніяких тобі].** (Тв; 03.06.2020); **Слуга Микола «Велюровий» Тищенко зібрався в мери Києва** (Сол; 13.05.2020); **Тисячі ресторанів закриті, а «Коля-котлета» годує обраних у центрі Києва** (ЦН; 28.04.2020); **Одним з ініціаторів збору підписів є, сміємо припустити, далекий від проблем освіти «велюровий слуга-ресторатор» Микола Тищенко ...** (РП; 22.06.2020); **Наприклад, у Києві вже активно рекламуються двоє імовірних кандидатів у мери від правлячої партії, фактично змагаючись між собою за право балотуватися під «брендом Зеленського» – колишній адвокат «Кварталу 95», а нині народний депутат Олександр Качура та його колега по фракції, відомий ресторатор Микола Тищенко** (DW; 17.06.2020); ... **Позмагатись за мерське крісло хоче ресторатор-депутат і одночасно з цим кум глави ОПУ Андрія Єрмака Микола Тищенко** (ПП; 06.06.2020).

У досліджуваній період активізувало свої функційні спромоги слово *водомор* ('припинення постачання дніпровської води до Криму') через ту причину, що дефіцит води на окупованому півострові набуває загрозливих форм, напр.: *Російська влада Криму... звинувачує Україну у «водоморі», переконуючи, що це вона поставила півострів на межу катастрофи* (РС; 23.09.2020). Авторство цього експліцитно алюзійного новотвору приписують спікеру так званого парламенту Криму Володимирові Константинову, який ще в 2014 році, коли тільки-но було анексовано Крим, заявляв: «Нам потрібно ініціювати на міжнародному рівні претензії до української держави... Те, що

робиться сьогодні з водою, можна сміливо назвати “*водомором*” щодо кримчан» [Петренко 2020]. «Це такий собі закид до української влади й цинічна алюзія на Український Голодомор 1932–1933 років», – справедливо апелює до самопроголошеного кримського чиновника та представляє свою думку журналіст Любка Петренко [там само]. Окупаційні видання широко розтиражують слово *водомор* і цим самим виливають свій безпідставний гнів на нашу державу, пред’являють їй надумані звинувачення. «Якщо в 1932–1933 роках в Україну “хтось” приніс голодомор, то, очевидно, що в році 2014 київська хунта приносить на Кримську землю його не менш жажливий аналог. Назвемо його “водомором”. Перебільшення? Анітрохи. Це злочин проти людяності, свідками якого ми з вами сьогодні є», – ось один з імперських пасажів, якими рясно всіяна контрольована окупаційною владою преса [там само]. Лексема *водомор* розширила свою семантичну структуру й почала регулярно актуалізувати інші конкретні значення: ‘перебої з постачанням води у прифронтових селах Донбасу’, напр.: «**Водомор**» на Донбасі: як прифронтові селища без води виживають (DW; 26.06.2019); ‘заподіяне з певними намірами порушення системи централізованого водопостачання’, напр.: Міська влада влаштувала городянам штучний **водомор** (СР; 09.08.2018); **Водомор** місцевого масштабу (ТСН; 16.04.2010).

Особлива історія судилася виразові «*какая разниця*», що почав активно вживатися після новорічного привітання Володимира Зеленського, у якому зовсім не з патріотичних позицій схарактеризовані специфічні чинники національної ідентифікації, маркери національної ідеї. Глава держави наполегливо закликав українців до об’єднання незалежно від мови, уподобань, ідеалів, ревно зазивав їх жити разом, єдиною родиною, у повазі, заради світлого майбутнього. На його глибоке переконання, «не важливо, як названа вулиця, бо вона освітлена та заасфальтована», «немає різниці, біля якого пам’ятника ти чекаєш дівчину, в яку ти закоханий» [Зеленський пропонує... 2020]. Висловлена гучна заява щодо найменувань вулиць і героїв України одержала назву «*какая разниця*» й багатьма була декодована приблизно так: «...не важлива символіка, а важливий “холодильник”, щоб вам було що їсти. А яка тут буде країна – Україна, Росія, “Новоросія” – то вже не так важливо» [Шрамович 2020]. Самого ж Володимира Зеленського почали іменувати *ідеологом мантри «какая разниця»* (СП; 09–15.07.2020). Святкові розмисли Президента в політичному дискурсі відразу ж наразилися на гостру критику. Колишній в’язень Кремля журналіст Олег Синцов заявив, що йому не байдуже, як називаються вулиці. «Я хочу ходити проспектом Бандери, а не Сталіна», – наголосив він [Я хочу ... 2020]. «Слів “патріот” чи “ватник”, – твердить лідер політичної партії “Демократична сокира” Віктор Трегубов, – дійсно не пишуть у паспортах. Паспорт лише фіксує українське громадянство. Але між цими групами велика різниця. Перші помирили за країну, яку Ви очолюєте, пане Зеленський. Другі стояли осторонь і допомагали ворогові» [Трегубов 2020]. Досить точно непросту ситуацію, у якій опинився наш керманіч, схарактеризувала журналістка Ксенія Туркова. Вона, називаючи новорічне звернення Президента комунікативною невдачею, наголосила, зокрема, на такому: «Мова Зеленського викликає захват у тих, кому вона не адресована. Однак до свого безпосереднього адресата він доносить зовсім не ту думку, яку вклав у текст. І в цьому – велика різниця» [Туркова 2020]. Ширилися соціальними мережами чутки і про те, що Володимирові Олександровичу «комфортно дотримуватися цієї доктрини,

оскільки в ньому самому поєднується симбіоз совка і космополітичного буржуа» [Басараб 2020].

Вираз «*какая разница*», який швидко «прижився» в політичному дискурсі, зазнав процесу семантизації й граматикалізації, наслідком чого є його багатозначність і побутування в ролі або іменниково-прикметникового словосполучення, або його функційного еквівалента – складного okazionalного слова. Щодо значеннєвої структури синтаксичної конструкції «*какая разница*» й лексичної одиниці «*какаяразница*», то вона така : 1) ‘однаково, без різниці’; 2) ‘індиферентно стосовно української національної ідеї, без урахування історичної й сучасної суспільно-політичної діяльності нації, її іманентних особливостей, культури, традицій, звичаїв, маркерів національної ідентичності’.

Репрезентуючи семантику ‘однаково, без різниці’, досліджувана мовна одиниця постає як квалітативний компонент висловлення, напр.: «Сьогодні в цій залі є дві ідеології – ті, кому “*какая разница*”, та кому болить Україна», – підкреслила вона [Ірина Геращенко] (ВНов; 07.05.2020); *Це цілком влаштує агресора, адже ті, кому «какаяразница», за просто змиряться з приниженням і поразкою* (ВЗ; 06.01.2020); *[Рада повинна була ухвалити заяву до 75 річниці перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.] Однак більшості «какая разница», – Ірина Геращенко* (ЦНет; 07.05.2020); *[Але хто надалі буде визначати курс країни?] Молодь, якій «какаяразница» за кого голосувати?* (СП; 29.10–04.11.2020). Його опозиційною парою є усталені вирази «не *какая разница*», «єсть *разница*», «є *какая разница*» й ін., напр.: *Ті депутати, яким «не **какая разница**», мають сьогодні підтримати лікарів – Геращенко* (УТ; 07.05.2020); *Нам ... «єсть **разница**», розумієш, Вова?* Конституент «*какая разница*» («*какаяразница*») семантично й стилістично корелює з фразеологізмом питальної модальності *яка **разница**?*, що реалізує значення ‘хіба не все однаково?’, пор.: *Поет знизав плечима зневажливо: – Не розумію, чому! **Яка **разница**?*** (Леся Українка) – *Під Печерським судом немає людей, яким “какая **разница**”* – Петро Порошенко (УТ; 02.07.2020).

Експлікуючи друге значення, аналізований вислів і його лексемний еквівалент не втрачають статусу усталеності й демонструють через притаманний їм синтагматичний потенціал семантико-синтаксичну багатоплановість – постають в атрибутивній, об’єктній та суб’єктній функціях, пор.: **а)** атрибутивна функція, напр.: *За **здаваною **наївністю доктрини «какаяразница»** криється деструктивний потенціал*** (ВЗ; 06.01.2020). Типовим для описуваного компонента є вживання при іменниках – назвах абстрактних суспільно-політичних, наукових та інших понять (*філософія, доктрина, концепція, погляд, теза, твердження, положення, політика, мем*); **б)** об’єктна функція, напр.: *Коли **чуєш знов і знов «какая **разница**» – опускаються руки*** (ВНар; 22.09.2015). Розглядуваний об’єктний поширювач регулярно детермінують семантично неоднорідні вербативи; **в)** суб’єктна функція, напр.: *«**Кажаяразница**» – це коротка дорога в голодний і сірий «**русский мир**»* (ВЗ; 06.01.2020). Разом із неоднорідними щодо значення дієсловами-предикатами описувана суб’єктна синтаксема є одним із основних семантичних компонентів висловлення.

Усталений вираз «*какая разница*», зрозуміло, і лексема «*какаяразница*» стали базою формування нових слів. Мовиться про утворені способом складання й суфіксації іменники «*какаяразнік*» («*какаяразнікі*») (‘той, хто не визнає національної ідеї, є байдужим до історичної та сучасної суспільно-політичної діяльності нації, її іманентних особливостей, культури, традицій, звичаїв, маркерів національної ідентичності’) та «*какаяразніцтво*» (‘байдужість до

національної ідеї, історичної та сучасної суспільно-політичної діяльності нації, її характерних особливостей, культури, традицій, звичаїв, маркерів національної ідентичності»), напр.: *Тому проблему активізації «какаязразніків» не можна залишати поза увагою* (СП; 08.10.2020); *І «какаразнікі» є однією з соціальних груп, на які розраховують путінські провокатори* (ВНар; 22.09.2015); *Над цим мали б задуматися також і київські «какаязразнікі»* (ВНар; 22.09.2015); *Як відбувався процес переродження свідомості в «какаязразніцтво», показано у блискучому фільмі «Заборонений» про легендарного Василя Стуса* (СП; 18.09.2019); *... мусимо розуміти, що відсутність реакційної відсічі на «какаязразніцтво» руйнує українську перспективу* (ВНар; 22.09.2015).

Отже, перебіг знакових і менш сутнісних подій, що відбулися в нашій країні 2020 року, послідовно відображає лексичний ресурс, формування якого визначальною мірою залежить від позамовних чинників. У досліджуваний період виявлено активізацію слів і усталених або термінологізованих конструкцій, що прямо чи опосередковано характеризують особливості так званої доби коронавірусу. Великий відсоток в інноваційній сфері становлять лексичні новотвори онімного й неонімного походження, мотивувальна база яких репрезентована прізвищами різних політиків, назвами нових або перейменованих політичних сил. До важливих шляхів розширення лексики слід уналежнити видозміни значеннєвого обсягу чинних слів.

ЛІТЕРАТУРА

- Басараб, М. (2020). «Какаязразніца» – це коротка дорога в голодний і сірий «руський мир». [У:] *Високий Замок*, 06.01. URL: <https://wz.lviv.ua/blogs/403890-kakayaraznitsa-tse-kоротка-doroga-v-golodnij-i-sirij-russkij-mir> (дата запису: 06.01.2020).
- Брус, М. (2019). *Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування*. Ч. 1. Івано-Франківськ, 440 с.
- Зеленський пропонує національну ідею (2020). [В:] *Українська правда*, 01 січ. URL: <https://www.prawda.com.ua/news/2020/01/1/7236328/> (дата запису: 01.01.2020).
- Зеленського знову образили: «слуга» Тищенко збирає підписи за покарання народного депутата від «ЄС» (2020). [У:] *Телеканал Прямий*, 05 черв. URL: <https://prtm.ua> (дата запису: 05.06.2020).
- Карпіловська, Є. А. (2006). Тенденції поповнення номінаційних ресурсів української мови: згорнуті лексемні категорії. [У:] *Мова. Людина. Світ: до 70-річчя професора М. Кочергана*. 36. наук. статей. О. О. Тараненко (ред.). Київ, с. 315–323. URL: <http://mova.dn.ua/naukovi-proekti/19-innovatsijni-protsezi-v-leksikoni/69-----.html> (дата запису: 05.06.2020).
- Кислюк, Л. П. (2017). Узуальне й оказіональне словотворення в різностильовій мовній практиці. [In:] *Українська мова*, № 2 (74), с. 31–44.
- Оксфордський словник зареєстрував іменник «COVID-19» (2020). [У:] *Гордон*, 20 квіт. URL: <https://gordonua.com/ukr/news/society/-oksfordskij-slovník-zarejstruvav-imennik-covid-19-1496241.html> (дата запису: 20.04.2020).
- Петренко, Л. (2020). «Водомор» для Криму: чи готова Росія визнати себе окупантом, аби кримчани отримали дніпровську воду? [У:] *Zaxid.net*, 24 верес. URL: https://zaxid.net/vodomor_dlya_krimu_n1508110 (дата запису: 25.09.2020).
- Проект «Запитуй у фахівців КНУ ...»: Чи з'являться нові слова в нашому лексиконі після пандемії? [на запитання відповідає Оксана Мацько] (2020). [У:] *Київський національний університет імені Тараса Шевченка*, 24 квіт. URL: <http://kunews.knu.ua/proehkt-zapituj-u-fakhivciv-knu-chi-z-yavlyatsya-novi-slova-v-nashomu-leksikoni-pislya-pandemiyi/> (дата запису: 18.06.2020).
- Сааков, В. (2020). У ФРН визначилися зі словом року 2020. [У:] *Deutsche Welle*, 30 листоп. URL: <https://p.dw.com/p/3m04K> (дата запису: 01.12.2020).
- Словник епохи коронавірусу: 20 термінів, які завжди нагадуватимуть про весну-2020 (2020). [У:] *BBC News Україна*, 11 квіт. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-52212810> (дата запису: 16.04.2020).
- Степаненко, М. (2017). *Політичне сьогодні української мови: актуальний перифрастикон*. Харків, 616 с.

Трегубов, В. (2020). Різниця є, пане Зеленський: наша відповідь на привітання Президента. [У:] *YouTube* : сторінка політичної партії «Демократична сокира», 02 січ. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=FIW-AqmvbPw> (дата запиту: 02.01.2020).

Туркова, К. (2020). Комунікаційна невдача: чому новорічна промова Зеленського викликає захват у росіян і гнів – в українців? [У:] *Голос Америки*, 03 січ. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/novoruchne-zvernennya-zelenskogo-5229768.html> (дата запиту: 03.01.2020).

Шрамович, В. (2020). «Яка різниця»: що насправді хотів сказати Зеленський? [У:] *BBC Україна*, 02 січ. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-50973539> (дата запиту: 02.01.2020).

Я хочу ходити проспектом Бандери, а не Сталіна – Сенцов (2020). [У:] *Телеканал Прямий*, 01 січ. URL: <https://prtm.ua/ya-hochu-hoditi-prospektom-banderi-a-ne-stalina-sentsov/> (дата запиту: 01.01.2020).

Янко-Триницкая, Н. А. (1961). К образованию новых слов трудоустройство – трудоустроить. [В:] *Вопросы культуры речи*. Москва, с. 127–144.

The Collins word of the year 2020 is ... Lockdown (2020). [In:] *Official website of the Collins dictionary*, 10 листоп. URL: <https://www.collinsdictionary.com/woty> (дата запиту: 12.11.2020).

Word of the Year: Pandemic (2020). [In:] *Official website of the Merriam-Webster*, 30 листоп. URL: <https://www.merriam-webster.com/words-at-play/word-of-the-year/coronavirus> (дата запиту: 01.12.2020).

ДЖЕРЕЛА ДОСЛІДЖЕННЯ

112к – 112.ua. URL: <https://ua.112.ua>.

24к – Телеканал новин «24». URL: <https://news.24tv.ua>.

5к – 5 канал. URL: <https://www.5.ua>.

АЖ – Архів новин Житомирської області. URL: <https://archive.zt.ua/>

ВЗ – Високий замок. URL: <https://wz.lviv.ua>.

ВН – Волинські новини. URL: <https://www.volynnews.com>.

ВНар – Воля народу: громадянсько-політичний портал. URL: <http://volianarodu.org.ua>.

ВНов – Волинь-нова. URL: <https://www.volyn.com.ua>.

Г – Галичина. URL: <https://galychyna.if.ua>.

Гет – Гетьман. URL: <https://www.getman.media>.

ДІ – Дрогобич інфо. URL: <http://droginfo.com.ua>.

Е – ESPRESO.TV. URL: <https://espresso.tv>.

ІФ – Інтерфакс-Україна. URL: <https://ua.interfax.com.ua>.

ЛІА – ЛітАкцент. URL: <http://litakcent.com>.

П – Пропозиція : інформаційний бюлетень. URL: <https://proposition.org.ua>.

Пол – Політика: український політичний форум. URL: <https://uapolitics.com>.

ПІІ – Перший Політичний: інтернет-видання. URL: <http://1political.com>.

РП – Республіканська платформа: сайт політичної партії. URL: <https://republican-platform.org>.

РС – Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org>.

С – Сколівська районна державна адміністрація. URL: <https://skole-rda.gov.ua>.

СП – Слово Просвіти: культурологічний просвітницький тижневик Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

СР – Сергій Резнік: офіційна сторінка лідера громадської організації «Наш Новомосковськ». URL: <https://reznik.dp.ua>.

ТСН – ТСН. URL: <https://tsn.ua>.

УІ – Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua>.

УМ – Україна молода: щоденна інформаційно-політична газета.

УП – Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua>.

ХД – Хвиля Десни. URL: <http://hvilya.com>.

ЦН – Цензору.НЕТ. URL: <https://censoru.net>.

ЦНет – Цензор.НЕТ. URL: <https://censor.net>.

Ч – Час : сайт газети. URL: <https://chas.cv.ua>.

Av – Avianews.com: форум. URL: <https://www.avianews.com>.

BBC – BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com>.

Col – Columnist. URL: columnist.com.ua.

D – Depo.ua. URL: <https://www.depo.ua>.

DW – Deutsche Welle. URL: <https://p.dw.com>.

FB – Facebook. URL: <https://www.facebook.com>.

GV – GloblVillage. URL: <https://globlvillage.com>

L – Lenta.UA. URL: <https://lenta.ua>.
LB – LB.ua. URL: <https://lb.ua>.
R – Regionews. URL: <https://regionews.ua>.
TP – The Page. URL: <https://thepage.ua/ua/>.
TS – Tuning-Store. URL: <http://tuning-store.com.ua>.
Tw – Twitter. URL: <https://twitter.com>.
UN – UA.NEWS. URL: <https://ua.news>.
UT – UaTalks. URL: <https://uataalks.com/>.
YT – You Tube. URL: <https://www.youtube.com>.
ZIK – ZIK: сайт інформаційного агентства. URL: <https://zik.ua>.
ZN – ZN.UA. URL: <https://zn.ua>.

Подано до редакції 11.01.2021 року

Підписано до друку 10.02.2021 року